

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Lausunto 27/1996 vp
Hallituksen esitys 102/1996 vp

Talousvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 6 päivänä syyskuuta 1996 hallituksen esityksen 102/1996 vp laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, lakimies Janne Lauha arvo-osuusyhtiötyksestä, professori Mikael Hidén ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi arvo-osuustileistä annetun lain säännöksiä siitä, miten osingot, lyhennykset ja muut arvo-osuuteen perustuvat suoritukset maksetaan sijoittajille. Joukkovelkakirjojen maksut suoritettaisiin arvo-osuusrekisterin välityksellä. Maksuja välittäessään arvo-osuusrekisterin pitäjällä olisi ankara vahingonkorvausvastuu. Samaa menettelyä voitaisiin noudattaa myös silloin, kun kysymyksessä ovat oman pääoman ehtoiset arvo-osuudet.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa kiinnitetään huomiota siihen, että maksuja toimittavan arvo-osuusrekisterin pitäjän lakisääteinen korvausvastuu olisi lain voimaan tultua ankarampi kuin se oli tehtäessä liikkeeseenlaskijan ja rekisterinpitäjän välistä sopimusta. Lain taannehtivaa vaikutusta ei pidetä esityksessä niin vonakkaana puuttumisena omaisuuden suojaan, että lakiehdotus sen vuoksi käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Esityksessä kuitenkin mainitaan, että asiasta lieenee tulkinnanva-

raisuutensa vuoksi suotavaa pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Lakiehdotuksen valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen kohta koskee ehdotetun järjestyksen suhdetta omaisuuden suojaan. Omaisuuden suojatarkastelu kohdistuu arvo-osuusrekisterin pitäjän asemaan, koska rekisterinpitäjän vastuu maksujen toimittamisesta muodostuisi lain voimaantulosta lähtien tähänastista ankarammaksi. Ehdotus kytkeytyy tilanteeseen, jossa arvo-osuusrekisterin pitäjät ja liikkeeseenlaskijat tai näiden edustajat ovat tehneet yleensä toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia muun muassa eri osapuolten tehtävistä ja vastuusta. Rekisterinpitäjän lakiin perustuva vastuu tulisi ankarammaksi myös ennen lain voimaantuloa tehdyissä liikkeeseenlaskijan ja rekisterinpitäjän välisissä sopimuksissa.

Vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukainen lähtökohta on, että voimassa oleviin sopimussuhteisiin ei voida puuttua tavallisella lailla toisen sopimuspuolen vahingoksi. Lähtökohtaan on kuitenkin tehty eräitä merkittäviä poikkeuksia (ks. esim. PeVL 20 ja 23/1992 vp sekä 28/1994 vp).

Käsiteltävänä olevassa tapauksessa lainsäädännön taannehtivuudella ei sellaisenaan olisi välittömiä taloudellisia vaikutuksia rekisterinpitäjälle, vaan kysymys on rekisterinpitäjän abstraktisen korvausriskin lisääntymisestä. Rekisterinpitäjä vastaa jo nykyisinkin arvo-osuuksien kirjauksesta ja niistä annettujen tietojen oikeellisuudesta ankaran vastuun periaatteen mukaisesti. Ehdotettu lisävastuu koskisi maksatusvirheitä ja toteutuisi, jos rekisterinpitäjä on maksanut suorituksen jollekin muulle kuin sille, jolla arvo-osuustilin kirjausten mukaan oli oikeus ottaa se vastaan. Tämä arvo-osuusjärjestelmän toimivuuden ja luotettavuuden kannalta tarpeellinen ja selventävä lisävastuu kanavoidaan ehdotuk-

sen mukaan rekisterinpitäjälle, jolla eri osapuolisten on parhaat mahdollisuudet huolehtia järjestelmän toiminnan luotettavuudesta ja jonka oman toiminnan tulee täyttää korkeat huolellisuuden vaatimukset. Valiokunta pitää tällaista vastuun taannehtivaa ankaroitumista tässä tapauksessa omaisuudensuojan kannalta asialliselta merkitykseltään vähäisenä ja järjestelynä kaiken kaikkiaan kohtuullisena. Uuden sääntelyn

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, varapuheenjohtaja Johannes Koskinen /sd sekä jäsenet Esko Helle /vas (osittain), Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /kesk, Marjut Kaa-

taannehtivuus ei siten vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

rilahti /kok, Heikki Koskinen /kok, Risto Kuisma /sd, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr, Riitta Prusti /sd ja Maija-Liisa Veteläinen /kesk.